

PROF. DR. P.G. JANSSENS

(Gent 18.7.1910 – Antwerpen 13.12.2005)

Prof. dr. P.G. Janssens werd geboren te Gent op 18 juli 1910, en overleed te Antwerpen op 13 december 2005. Hij overspande praktisch de volledige 20e eeuw als arts, als onderzoeker en als manager. Hij promoveerde in 1935 aan de Rijksuniversiteit Gent tot doctor in de genees-, heel- en verloskunde en haalde het jaar nadien het toen nog bestaande diploma van geneesheer-hygiënist. Toen reeds werd hij aangetrokken door de microbiologie waarin hij zich bekwaamde in de laboratoria van A. Bessemans in Gent en van G. Rhodain in het Instituut voor Tropische Geneeskunde (ITG) in Antwerpen. Van hieruit vertrok hij in 1937 naar de Mijn Maatschappij Kilo-Moto in Noordoost-Kongo, waar hij verantwoordelijk werd voor de ziekenzorg en daarbij het laboratorium nauw betrok. Hij werd er geconfronteerd met de zo met de mens verstrengelde malaria, verdiepte zich in de

oorzaken van de kindersterfte, bestudeerde de silicose en behandelde pneumokokkenpneumoniën met de eerste sulfonamidepreparaten. In die streek kwamen ook pest en rabiës voor, die hem zijn levenlang bleven intrigeren.

Hij werd er naast arts een cultureel antropoloog „avant la lettre” die zich inspande om de gezondheidsproblemen in een breder cultureel en maatschappelijk perspectief te zien en waaraan toen, zeker in Kongo, weinig of geen aandacht werd geschonken. Deze visie zou hem zijn ganse leven blijven kenmerken en kwam telkens tot uiting in zijn talrijke toespraken en in zijn cursus Tropische Pathologie die hij later aan het Instituut doceerde, waar hij de jonge generaties artsen enig inzicht wou meegeven in het socio-culturele aspect van de ziekteleer tegenover het zuiver technisch-medische aspect ervan.

Afgesneden van Europa tijdens WO II bracht hij studievakanties door in Zuid-Afrika, o.a. aan het befaamde South African Institute for Medical Research te Johannesburg. Tijdens een studiereis doorheen Zuid- en Noord-Amerika en een verblijf aan de National Institutes of Health van de Verenigde Staten van Amerika (NIH) werd hij geïntrigeerd door de mogelijke toepassingen van de serologie bij parasitaire aandoeningen. Dit leidde tot de ontdekking, in samenwerking met N. Van Meirvenne, van de antigenische variatie van trypanosomen gedurende de infectie. Deze ontdekking bleek uiterst belangrijk voor een beter begrip van de slaapziekte bij de mens en ligt aan de basis van een diagnostische test die te velde nu nog grote diensten bewijst.

In 1950 werd P.G. Janssens benoemd tot titularis van de leerstoel Tropische Pathologie aan het Instituut voor Tropische Geneeskunde (ITG) te Antwerpen en in 1957 werd hij directeur van dit Instituut.

In 1960, bij de dekolonisatie, nam hij de taak op zich het voortbestaan van het Instituut te verzekeren door het aan te passen aan de nieuwe uitdagingen, en het te ontwikkelen tot een onderzoeksinstelling die allengs meer faam zou genieten. Deze overlevingsperiode was moeilijk:

talrijke nieuwe richtingen moesten worden uitgebouwd met zeer beperkte middelen. Het ITG moest worden aangespoord tot vernieuwing, tot het verwerven van een bredere kijk op de pathologie, weg van de exclusieve aandacht voor Centraal-Afrika. Daartoe werd in samenwerking met Amsterdam en Leiden onderwijs georganiseerd, terwijl cursussen over het gezondheidsbeleid, in het Engels en het Frans, voor studenten uit ontwikkelingslanden een bredere uitstraling verzekerden. Het project Kasongo (Congo) werd uitgewerkt als model van echelonering in de gezondheidsvoorziening in een ontwikkelingsland, een project dat jammerlijk telooring door de onlusten in de regio. Prof. dr. Janssens leidde ook gedurende enkele jaren de Faculteit Geneeskunde aan de Université Nationale du Rwanda.

Tot aan zijn emeritaat was hij als hoogleraar verbonden aan de Rijksuniversiteit Gent.

P.G. Janssens werd in 1969 lid van de Koninklijke Academie voor Geneeskunde van België, waarvan hij in 1983 voorzitter was. Hij was lid van talloze binnen- en buitenlandse genootschappen, doctor honoris causa van de Universiteit van Abidjan (Côte d'Ivoire) en maakte deel uit, dikwijls als voorzitter, van talrijke expertcommissies en werkgroepen van internationale organismen, vooral de WHO (Wereldgezondheidsorganisatie) waar iemand hem „le charmeur des réunions internationales” noemde.

Als lid van de redactieraad – en vervolgens van de ereredactieraad – behartigde hij de uitstraling van het Tijdschrift voor Geneeskunde; geregeld werd een beroep gedaan op zijn wijs, deskundig en vriendelijk advies, voornamelijk betreffende de tropische geneeskunde.

P.G. Janssens bezat een aantal belangrijke

kenmerken van de goede manager, vooral een neus voor het aantrekken van de geschikte medewerkers. Hij had een enorme werkkraft, maar 's avonds, bij het binnenrijden van het beboste 's Gravenwezel waar hij woonde, voelde hij de last van zijn schouders glijden en kwam hij tot rust. Hij bracht dan nog uren door in zijn uitgebreide bibliotheek.

Hij had ook een gemakkelijke pen en beschikte over een enorme woordenschat en een eigen stijl, in de drie talen. Zijn toespraken, vooral ter gelegenheid van de jaarlijkse Academische Zitting van het ITG, zijn legendarisch.

P.G. Janssens was tevens een bijzonder tolerant man. De filosofische opvattingen van zijn medewerkers werden als vanzelfsprekend aanvaard; belangrijker achtte hij hun menselijke vaardigheden en wetenschappelijke waarde. Racisme was hem totaal vreemd en vond hij eenvoudig ongepast, „not done”. In 1960 was deze houding in de toen besloten kring van het Instituut verre van algemeen.

Niettegenstaande zijn internationale faam bleef hij opvallend bescheiden, joviaal en stijlvol, en verwierf daardoor spontaan gezag en bij velen bewondering.

Na zijn opruststelling werkte hij onverdroten aan de biografie van een aantal medisch onderzoekers, vooral aan die van Louis Pasteur, waarbij hij erin slaagde onbekende teksten van medewerkers en/of familieleden te bemachtigen.

In zijn oude dag verzorgde hij liefdevol zijn echtgenote en zijn gehandicapte dochter.

Velen zullen zich deze man, die een belangrijke plaats in de geneeskunde van de 20e eeuw in ons land en op vele plaatsen daarbuiten innam, blijven herinneren.

S.R. Pattyn